

POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE W SPRAWACH KARNYCH NA TLE PRAWNOPORÓWAWCZYM

JACEK KOSONOGA *

DOI: 10.26399/iusnovum.v16.2.2022.13/j.kosonoga

1. UWAGI WPROWADZAJĄCE

Problematyka postępowania przyspieszonego jest bez wątpienia zagadnieniem stosunkowo często podejmowanym w literaturze¹. Zainteresowanie doktryny

* dr hab., profesor w Katedrze Prawa Karnego Uczelni Łazarskiego w Warszawie, e-mail: jacek.kosonoga@lazarski.pl, ORCID: 0000-0001-7348-944X

¹ Spośród licznych wątków problemowych poruszanych w doktrynie wskazać można chociażby na zagadnienia związane z samym charakterem prawnym tego trybu (zob. np. K. Eichstaedt, *Postępowanie przyspieszone*, Prok. i Pr. 2007, nr 6, s. 73–89; K. Nowicki, *Postępowanie przyspieszone. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: L. Bogunia (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XXIII, Wrocław 2008, s. 69–78; P. Wiliński, *Postępowanie przyspieszone – tzw. sądy 24-godzinne*, w: H. KołECKI (red.), *Kryminalistyka i nauki penalne wobec przestępczości. Księga pamiątkowa dedykowana Prof. M. Owocowi*, Poznań 2008, s. 87–95) i jego modyfikacjami na skutek poszczególnych nowelizacji (zob. np. T. Grzegorzczak, *Nowy model postępowania przyspieszonego w sprawach karnych*, Prok. i Pr. 2010, nr 4, s. 6–26; W. Grzeszczyk, *Przebieg postępowania przyspieszonego – po nowelizacji k.p.k.*, Prok. i Pr. 2007, nr 4, s. 34–44; J. Kasiński, *Usprawienie postępowania przyspieszonego w wyniku nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, w: J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010, s. 165–175; Sz. Obuchowski, *Postępowanie przyspieszone w świetle lipcowej nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, Pal. 2016, nr 11, s. 64–79). Poruszane są również kwestie szczegółowe, dotyczące np.: pozycji oskarżonego i prawa do obrony (zob. np. P.K. Sowiński, *Szybciej, ale czy lepiej? Ograniczenie prawa oskarżonego do obrony wynikające z „odmiejscowienia” niektórych czynności procesowych w postępowaniu przyspieszonym*, w: M. Kopeć (red.), *Prawnokarna ochrona imprez sportowych w związku z Euro 2012*, Lublin 2012, s. 199–206; K. Zgryzek, *Prawo do obrony w postępowaniu przyspieszonym – krok wstecz*, w: K. Krajewski (red.), *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, Kraków 2007, s. 335 i n.), uprawnień pokrzywdzonego (zob. np. W. Gliniecki, *Przyspieszanie i usprawianie postępowania karnego a ochrona interesów pokrzywdzonego*, Prok. i Pr. 2007, nr 2, s. 59–69; J. Kosowski, *Pouczenie pokrzywdzonego w postępowaniu przyspieszonym*, w: D. Gil (red.), *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012, s. 135 i n.; H. Paluszkiwicz, *Sytuacja pokrzywdzonego w postępowaniu przyspieszonym*, w: D. Gil (red.), *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012, s. 125–134; K.M. Woźniak, *Pokrzywdzony występkiem chuliński a model postępowania przyspieszonego*, w: D. Gil (red.), *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012, s. 147–155), perspektywy organów ścigania (zob. np. J. Jaros-Skwarczyńska, H. Skwarczyński,

tym szczególnym trybem postępowania karnego jest zrozumiałe chociażby z tego względu, że zasadnicza redukcja czynności procesowych, do której dochodzi w jego toku, w sposób naturalny prowokuje do dyskusji nad kwestiami gwarancyjnymi. W szczególności wątpliwości mogą dotyczyć tego, czy *de lege lata* zaproponowany w rozdziale tryb postępowania pozwala na zachowanie trudnego do osiągnięcia kompromisu pomiędzy sprzecznymi z założenia wartościami w postaci dyrektywy szybkości procesu oraz prawa do obrony.

Rzadko jednak w rozważaniach doktrynalnych odwoływano się do doświadczeń i ustawodawstwa innych krajów. Jest to z pewnością interesująca perspektywa badawcza, zwłaszcza jeśli uwzględni się, że tendencje do przyspieszenia postępowania karnego są wyraźne nie tylko w Polsce. Założeniem opracowania jest w związku z tym próba przedstawienia polskiego trybu przyspieszonego na tle prawno-porównawczym. W pierwszej kolejności omówione zostaną polskie regulacje prawne w tym zakresie, a następnie rozwiązania funkcjonujące w wybranych państwach. Ramy opracowania nie pozwalają jednak na kompleksowe ujęcie modelu postępowania przyspieszonego, stąd też szczególną uwagę poświęcono przesłankom jego zastosowania. Zestawienie warunków dopuszczalności trybu przyspieszonego w poszczególnych krajach najlepiej pozwala bowiem ocenić, jakie kryteria decydują o możliwości redukcji trybu zwykłego, a tym samym wpływają na usprawnienie i przyspieszenie procesu. Poza sferą rozważań pozostawiono natomiast zakres tej redukcji, czyli kwestie szczególne, związane ze sposobem procedowania w ramach trybu przyspieszonego.

Opracowanie nie pretenduje bynajmniej do kompletnego zestawienia komparatystycznego. Przeprowadzenie badań prawno-porównawczych odpowiadających metodologicznym wymogom badań nad prawem zagranicznym wymagałoby bowiem dokonania wszechstronnej, wielopłaszczyznowej analizy, nieograni-

Postępowanie przyspieszone jako nowy instrument w pracy organów ścigania i sądów, EP 2007, nr 1, s. 3–10; J. Jaros-Skwarczyńska, H. Skwarczyński, *Postępowanie przyspieszone jako nowy instrument w pracy organów ścigania i sądów*, Mon. Praw. 2007, nr 2, s. 63–74), standardu rzetelnego procesu (D. Kala, *Postępowanie przyspieszone a standardy rzetelnego procesu*, w: idem (red.), *Praworządność i jej gwarancje*, Warszawa 2009, s. 83–98; L.K. Paprzycki, *Rzetelność postępowania przyspieszonego*, w: A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiewicz, P. Wiliński (red.), *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Prof. S. Stachowiakowi*, Warszawa 2008, s. 295–305), konsensualizmu (zob. np. H. Paluszkiewicz, *Kilka uwag o konsensualizmie w postępowaniu przyspieszonym*, w: A. Przyborowska-Klimczak i A. Tarach (red.), *Iudicium et Scientia. Księga Jubileuszowa Prof. R. Kmiecika*, Warszawa 2011, s. 303–314), chuligańskiego charakteru czynu (E. Darmorost-Sierocińska, *Zwalczanie przestępczości o charakterze chuligańskim – powrót do przeszłości drogą ku przyszłości?*, GS 2006, nr 2, s. 13–18; W. Wróbel, *Tryb przyspieszony i występki chuligańskie w projekcie ustawodawczym*, Prokur. 2006, nr 3, s. 12–23), czy praktyki stosowania prawa (zob. np. P. Cychosz, S. Zimmermann, *Funkcjonowanie nowego trybu przyspieszonego. Sprawozdanie z badań*, CzPKiNP 2008, nr 1, s. 45–80; K. Dziedzic, *Postępowanie przyspieszone na przykładzie Sądu Rejonowego w Kłodzku*, Prz. Więzien. Pol. 2008, nr 61, s. 155–164; A. Kaucz, B. Myrna, *Postępowanie przyspieszone i kilka uwag na tle jego stosowania*, w: L. Bogunia (red.), *Problemy prawa karnego*, t. XXV, Wrocław 2009, s. 175–187; S. Momot, A. Ważny, *Postępowanie przyspieszone w praktyce*, Prok. i Pr. 2009, nr 11–12, s. 110–126; Z. Raczak, *Funkcjonowanie sądów 24-godzinnych w praktyce*, PS 2009, nr 1, s. 138–150).

czającej się jedynie do ustawodawstwa i orzecznictwa². Konieczne byłoby także uwzględnienie możliwie największej liczby obcych systemów prawnych³ oraz badanie kwestii stosowania analizowanych instytucji⁴. W opracowaniu wzięto pod uwagę regulacje prawne kilku wybranych państw, kierując się głównie różnicami systemów prawnych, które reprezentują – z jednej strony, oraz dostępnością źródeł – z drugiej.

2. POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE W PRAWIE POLSKIM

Aktualnie w polskim porządku prawnym postępowanie przyspieszone funkcjonuje jako postępowanie I stopnia, albowiem stosuje się w nim przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jednak pod warunkiem, iż przepisy rozdziału 54a k.p.k. nie stanowią inaczej. Jeżeli zatem dana kwestia nie została uregulowana odrębnie w przepisach bezpośrednio dotyczących postępowania przyspieszonego, sąd stosuje przepisy o postępowaniu zwyczajnym.

Z treści przepisu art. 517b § 1 k.p.k. jednoznacznie wynika, że zastosowanie trybu przyspieszonego jest decyzją uznaniową. Skoro w postępowaniu tym „mogą być” rozpoznawane określone kategorie spraw, to tym samym ma ono charakter fakultatywny. Dotyczy to również przestępstw prywatnoskargowych (art. 517b § 2 k.p.k.)⁵. Możliwość prowadzenia postępowania przyspieszonego uzależniona jest od kilku koniunkcyjnie ujętych przesłanek. Przede wszystkim jego zastosowanie jest dopuszczalne jedynie w określonych kategoriach spraw, co wyznacza jego zakres przedmiotowy. Chodzi o sprawy, w których prowadzi się dochodzenie, oraz sprawy prywatnoskargowe, jeżeli miały one charakter chuligański. Poza tym dopuszczalność postępowania przyspieszonego warunkują: ujęcie sprawcy na gorącym uczynku przestępstwa lub bezpośrednio potem; doprowadzenie przez Policję i pozostawienie do dyspozycji sądu oraz złożenie wniosku o zastosowanie trybu przyspieszonego. Tryb przyspieszony wyłączają natomiast potrzeba uzupełnienia postępowania przyspieszonego oraz prognoza kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności.

Dopuszczalność postępowania przyspieszonego warunkuje przede wszystkim przyjęta kwalifikacja prawna czynu, ta bowiem z kolei determinuje zakres spraw rozpoznawanych w dochodzeniu⁶. Z treści art. 517b § 2 k.p.k. wynika ponadto, że postępowanie przyspieszone toczy się w trybie publicznoskargowym także

² J. Jakubowski, *Z problematyki metodologicznej badań prawnoporównawczych*, PiP 1963, nr 7, s. 7.

³ R.A. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Kraków–Lublin 1997, s. 174.

⁴ M. Rybicki, *Badania prawnoporównawcze. Ich znaczenie dla rozwoju nauk prawnych i dla praktyki*, w: A. Łopatka, *Metody badania prawa*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973, s. 37.

⁵ Obligatoryjny tryb przyspieszony przewidziano natomiast w przepisach szczególnych – zob. art. 64 Ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 2171).

⁶ W kwestii katalogu spraw prowadzonych w formie dochodzenia zob. art. 325 b k.p.k. oraz art. 309 k.p.k.

o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli miały one charakter chuliğański⁷. Przepis ten nie wyraża normy nakładającej obowiązek zastosowania trybu przyspieszonego, a jedynie zobowiązuje do zmiany trybu ścigania na publicznoskargowy w razie decyzji o zainicjowaniu postępowania przyspieszonego. Zasadnie dostrzega się przy tym, że przyjęcie odmiennej wykładni prowadziłyby do trudnego do zaakceptowania wniosku, iż postępowanie przyspieszone jest obligatoryjne w wypadku spraw o mniejszym ciężarze gatunkowym, a fakultatywne – w sprawach poważniejszych⁸. Nie jest wówczas konieczne wykazywanie

⁷ Termin ten na trwałe wpisał się w regulacje prawnokarne, przy czym jego znaczenie podlegało stałej ewolucji i często wzbudzało wątpliwości interpretacyjne. O kontrowersyjności zagadnienia świadczy liczba publikacji poświęconych problematyce chuliğańskiego charakteru czynu; zob. zwłaszcza: K. Buchała, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 1975 r.*, VI KZP 2/75, PiP 1976, z. 8–9, s. 255; Z. Ćwiąkowski, M. Tarnawski, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 1975 r.*, VI KZP 2/75, OSPiKA 1976, z. 10, s. 438; J. Skupiński, *Glosa do wyroku SN z dnia 17 lipca 1978 r.*, Rw 252/78, PiP 1979, z. 7, s. 175; J. Morawski, *Przestępczość o charakterze chuliğańskim młodocianych*, Warszawa 1975; idem, *Przyczynki do etiologii przestępczości chuliğańskiej*, Probl. Alk. 1970, nr 3, s. 7 i n.; J. Morawski, *Chuliğaństwo – anatomia pojęcia*, GSiP 1970, nr 16, s. 3 i n.; J. Pełowski, *Chuliğański charakter czynów według naszego ustawodawstwa i niektórych krajów socjalistycznych*, ZN WSO w Szczytnie 1977, nr 4, s. 794; W. Kubala, *Działanie w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiste łahego powodu*, WPP 1977, nr 1, s. 6 i n.; W. Kubala, *Znamię „publicznie” w ujęciu kodeksu karnego*, NP 1976, nr 3, s. 374 i n.; idem, *Glosa do wyroku SN z dnia 7 maja 1974 r.*, Rw 236/74, OSPiKA 1975, z. 9, s. 284 i n.; F. Prusak, L. Sarnowski, J. Skibicki, *Czynniki wyróżniające przestępstwa o charakterze chuliğańskim*, Bydgoszcz 1970; Z. Osiaadacz, *Przestępstwa o charakterze chuliğańskim rozpoznawane w trybie przyspieszonym*, ZP–A 1971, nr 20, s. 67 i n.; J. Szwacha, *Chuliğański charakter przestępstwa według nowego kodeksu karnego*, NP 1970, nr 1, s. 32 i n.; idem, *Pojęcie działania „publicznie” i działania „w miejscu publicznym”*, Probl. Praw. 1972, nr 9, s. 6 i n.; idem, *Pobudki przestępstwa o charakterze chuliğańskim*, NP 1966, nr 10, s. 1182; idem, *Sporne problemy na tle stosowania ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuliğaństwo*, NP 1965, nr 11, s. 1225 i n.; W. Wierzbicki, *Chuliğaństwo w przepisach prawa karnego materialnego i procesowego*, SI. MO 1970, nr 3, s. 343; W. Wolter, *Glosa do uchwały SN z dnia 10 sierpnia 1972 r.*, U 3/72, PiP 1973, z. 2, s. 125 i n.; A. Kabat, *Glosa do uchwały SN z dnia 27 sierpnia 1972 r.*, VI KZP 57/71, NP 1973, nr 6, s. 971 i n.; S. Frankowski, *Glosa do postanowienia SN z dnia 29 grudnia 1969 r.*, Rw 1415/69, PiP 1972, z. 1, s. 166; W. Komorniczak, *Czy istnieje „pobudki chuliğańskie”?*, GSiP 1970, nr 24, s. 7; T. Bojarski, *Glosa do uchwały SN z dnia 20 września 1973 r.*, VI KZP 26/73, PiP 1974, z. 6, s. 174 i n.; L. Kowalska, *Zaostrzenie odpowiedzialności karnej za przestępstwa o charakterze chuliğańskim w odniesieniu do nieletnich*, NP 1968, nr 11, s. 1649 i n.; H. Kostrzewa, *Rozważania na temat chuliğaństwa*, WPP 1965, nr 2, s. 167 i n.; Z. Wizelberg, *Kryteria czynu chuliğańskiego na tle orzecznictwa sądowego*, NP 1965, nr 7–8, s. 787 i n.; idem, *W poszukiwaniu formuły prawnej chuliğaństwa*, NP 1966, nr 2, s. 207 i n.; idem, *Kluczowe zagadnienia interpretacyjne ustawy antychuliğańskiej*, Pal. 1966, nr 2, s. 39; M. Szerer, *Sąd Najwyższy o chuliğaństwie*, Pal. 1965, nr 7–8, s. 84 i n.; S. Frankowski, *Przestępstwa o charakterze chuliğańskim*, PiP 1965, z. 8–9, s. 314 i n.; Z. Kubec, *Chuliğaństwo w świetle wytycznych Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1966 r.*, Probl. Alk. 1966, nr 11–12, s. 8 i n.; Z. Młynarczyk, *Z badań nad problematyką przestępczości o charakterze chuliğańskim*, Probl. Krym. 1967, nr 66, s. 173 i n.; L. Falandysz, *Czynnik nietrzeźwości w przestępstwie o charakterze chuliğańskim*, Probl. Alk. 1967, nr 8, s. 9 i n.; E. Kempara, *Kilka uwag o chuliğańskim charakterze przestępstw przeciwko karności*, WPP 1968, nr 2, s. 158; M. Bereźnicki, *Działanie z łahego powodu jako przesłanka warunkująca chuliğański charakter czynu*, Pal. 1968, nr 6, s. 50; R. Góról, *Czy chuliğaństwo dorosłych jest fikcją prawną?*, Probl. Alk. 1968, nr 7–8, s. 5 i n.; A. Rypiński, *Chuliğaństwo – przestępstwo kwalifikowane*, GSiP 1969, nr 13, s. 3 i n.; T. Hanausek, *Chuliğaństwo jako potencjalny czynnik kryminogenny*, Probl. Krym. 1969, nr 77, s. 33 i n.

⁸ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. III, Warszawa 2007, s. 110–111; M. Fingas, *Wokół problemu fakultatywności inicjowania trybu przyspieszonego*, ZSWPiAUG 2008, s. 74.

interesu publicznego w objęciu ścigania trybem publicznoskargowym; następuje to z mocy prawa (art. 60 k.p.k.). Podobnie jak w przypadku ingerencji prokuratora w postępowanie prywatnoskargowe w trybie art. 60 k.p.k., zainicjowanie postępowania przyspieszonego w sprawach prywatnoskargowych nie jest zależne od woli pokrzywdzonego. Stwierdzenie jedynie chuligańskiego charakteru czynu prywatnoskargowego nie jest jednak wystarczające dla zastosowania trybu przyspieszonego. Konieczne jest dodatkowo zaistnienie pozostałych przesłanek szczególnych z art. 517b § 1 k.p.k.

Kolejną przesłanką zastosowania trybu przyspieszonego jest ujęcie sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem. *Ratio legis* takiego rozwiązania sprowadza się do dorozumianego założenia, że okoliczności popełnienia czynu i wina sprawcy ujętego *in flagranti delicto* nie powinny budzić wątpliwości i z tego względu należy dopuścić możliwość przyspieszenia i odformalizowania procesu⁹. Ujęcie obywatelskie jest środkiem przymusu przewidzianym w art. 243 k.p.k. Przepis ten uprawnia do ujęcia osoby na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości (art. 243 § 1 k.p.k.). Osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji (art. 243 § 2 k.p.k.).

Powstaje w związku z tym wątpliwość, czy przepis art. 517b § 1 k.p.k. modyfikuje ogólne zasady z art. 243 k.p.k. w ten sposób, że ujęcie w ramach trybu uproszczonego jest możliwe pomimo braku obawy ukrycia się tej osoby lub niemożności ustalenia jej tożsamości, czy też ujęcie to wymaga spełnienia wszystkich przesłanek z art. 243 k.p.k. Bardziej przekonująca jest druga koncepcja. Po pierwsze, w odróżnieniu od zatrzymania (art. 244 § 1 k.p.k.), ustawodawca nie przewidział możliwości ujęcia wyłącznie z tego względu, że istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko danej osobie postępowania w trybie przyspieszonym. Skoro przesłanka w postaci potrzeby przeprowadzenia postępowania przyspieszonego została w ustawie ograniczona wyłącznie do instytucji zatrzymania, to nie znajduje ona zastosowania do ujęcia. Poza tym trudno byłoby od obywatela, który dokonuje ujęcia, wymagać wiedzy na temat potencjalnej możliwości zastosowania szczególnego trybu procesowego. Ujęcie w trybie art. 517b § 1 k.p.k. powinno zatem odpowiadać wszystkim przesłankom z art. 243 k.p.k. Pogląd ten ma też swoich zwolenników w doktrynie¹⁰.

⁹ Teza ta nie jest jednak oczywista, na co słusznie zwracał uwagę A. Gaberle w: *Zasada trafnej reakcji na przestępstwo a postępowanie uproszczone, przyspieszone i nakazowe*, w: S. Waltoś, Z. Doda, A. Światłowski, J. Rybak, Z. Wrona (red.), *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 542 i n. W często dynamicznych czynnościach towarzyszących ujęciu nie sposób w szczególności wyłączyć omyłkowego ujęcia innej osoby niż faktyczny sprawca – zob. M. Jeż-Ludwichowska, D. Kala, *Postępowanie przyspieszone – analiza rozwiązań ustawowych*, w: I. Nowikowski (red.), *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin 2007, s. 223.

¹⁰ T. Grzegorzczuk, *Wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym jako surogat aktu oskarżenia*, w: A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiwicz, P. Wiliński (red.), *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi S. Stachowiakowi*, Warszawa 2008, s. 103. Powszechnie natomiast przyjmuje się, że obowiązkiem osoby, która dokonała ujęcia,

W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że do ujęcia na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa dochodzi wtedy, gdy następuje to w momencie dokonywania czynności wykonawczych (także na etapie usiłowania) lub też w momencie ukończenia tej czynności, gdy sprawca znajduje się jeszcze w miejscu popełnienia czynu (np. zacierania śladów przestępstwa)¹¹. Nie ma znaczenia, czy jest to czyn polegający na działaniu, czy zaniechaniu sprawcy. Ujęcie jest możliwe także „bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa”. To pewna modyfikacja w stosunku do dyspozycji art. 243 § 1 k.p.k., gdzie mowa o ujęciu na gorącym uczynku lub „w pościgu podjętym bezpośrednio potem”. W pierwszym przypadku bezpośrednio rozumiana jest jako znajdowanie się bardzo blisko, bez elementów pośrednich¹², dotyczy ujęcia, a w drugim – pościgu. Zakresy tych pojęć nie pokrywają się. W art. 517b § 2 k.p.k. akcent położony został na ścisłą więź czasową pomiędzy czynem a ujęciem, co jest zrozumiałe z uwagi na istotę trybu przyspieszonego, w art. 243 § 1 k.p.k. chodzi o bezpośredniość podjęcia pościgu. Oznacza to, że – *lege non distigente* – ujęcie na podstawie art. 517b § 2 k.p.k. może nastąpić w wyniku pościgu, jednakże tylko wtedy, gdy w jego rezultacie dojdzie do zatrzymania sprawcy bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa¹³. Do ujęcia bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa może dojść zarówno w miejscu jego popełnienia, jak i w innym miejscu. Chodzi tu o związek czasowy, a nie przestrzenny.

Dla legalności ujęcia, obok schwywania sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po nim, konieczne jest ponadto zaistnienie jednej z dwóch okoliczności: bądź to obawy ukrycia się osoby, bądź to niemożności ustalenia jej tożsamości. Obawę ukrycia się sprawcy może uzasadniać podjęta przez niego próba ucieczki oraz surowość kary grożącej za dane przestępstwo. Niemożność ustalenia tożsamości osoby podejrzanej może wynikać z braku dokumentów pozwalających na stwierdzenie tożsamości osoby zatrzymanej, a także ich niewiarygodności. Zaniechanie ujęcia osoby o nieustalonej tożsamości niesie za sobą ryzyko niewykrycia rzeczywistego sprawcy przestępstwa.

o którym mowa w art. 517b § 1 k.p.k., jest niezwłoczne przekazanie ujętego w ręce Policji – zgodnie z art. 243 § 2 k.p.k. Skoro zatem jednomyślnie stosuje się do ujęcia w trybie art. 517b § 1 k.p.k. normę wynikającą z art. 243 § 2 k.p.k., to tym samym nie powinno budzić zastrzeżeń stosowanie pozostałych wymogów ujęcia, niewskazanych wprost w art. 517b § 1 k.p.k.

¹¹ W. Cieślak, *Postępowanie przyspieszone*, w: F. Prusak (red.), *System prawa karnego procesowego. T. XIV. Tryby szczególne*, Warszawa 2015, s. 226; zob. również J. Bafia, J. Bednarzak, M. Fleming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 244; R.A. Stefański, *Środki zapobiegawcze w nowym Kodeksie postępowania karnego*, Warszawa 1998, s. 241; P. Hofmański (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 875. Ujęcie na gorącym uczynku obejmuje nie tylko usiłowanie (art. 13 k.k.) ale także przygotowanie (art. 16 k.k.). Z uwagi na nieliczne przypadki karalności przygotowania oraz przesłanki szczególne postępowania przyspieszonego, w tym zwłaszcza zastrzeżenie, że chodzi o sprawy, w których prowadzi się dochodzenie, przypadki ujęcia na etapie przygotowania w praktyce należeć będą do rzadkości.

¹² Zob. S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. I, Warszawa 2003, s. 236.

¹³ W. Cieślak, *Postępowanie przyspieszone*, w: F. Prusak (red.), *System prawa karnego...*, op. cit., s. 228–229.

Niezależnie od ujęcia art. 244 § 1 *in fine* k.p.k. statuuje samoistną podstawę zatrzymania procesowego w postaci zaistnienia przesłanek do przeprowadzenia przeciwko osobie podejrzanej postępowania w trybie przyspieszonym. Zatrzymanie w związku z trybem przyspieszonym nie wymaga zatem dodatkowych okoliczności przewidzianych w art. 244 § 1 k.p.k., czyli uzasadnionego przypuszczenia, że popełniono przestępstwo i obawy ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa.

Organ procesowy – przed zatrzymaniem – zmuszony jest w związku z tym dokonać całościowej oceny okoliczności sprawy i w pierwszej kolejności stwierdzić, czy prawnie dopuszczalne i merytorycznie zasadne jest przeprowadzenie postępowania w trybie przyspieszonym; następnie dopiero zastosować środek przymusu w postaci zatrzymania. Skoro bowiem samoistną podstawą zatrzymania jest istnienie przesłanek trybu szczególnego, to okoliczność ta musi poprzedzać samo zatrzymanie. Niedopuszczalne jest zatem dokonywanie zatrzymania na podstawie art. 244 § 1 *in fine* k.p.k., czyli w oderwaniu od pozostałych przesłanek pozbawienia wolności zawartych w tym przepisie tylko po to, aby ewentualnie w jego trakcie rozważać zasadność zastosowania trybu szczególnego. Każdorazowo możliwe jest natomiast zatrzymanie z uwagi na uzasadnione przypuszczenie, że popełniono przestępstwo i obawę ucieczki lub ukrycia się danej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa (art. 244 § 1 *ab initio* k.p.k.), i podjęcie następnie decyzji o zastosowaniu trybu przyspieszonego. W ramach zatrzymania na podstawie art. 244 § 1 *in fine* k.p.k. następuje jednocześnie stwierdzenie istnienia przesłanki pozbawienia wolności i jednej z przesłanek zainicjowania trybu przyspieszonego (art. 517b § 1 k.p.k.).

Przepis art. 245 § 2 k.p.k. nakazuje odpowiednie stosowanie do zatrzymanego art. 517j § 1 k.p.k. oraz przepisów wydanych na podstawie art. 517j § 2 k.p.k., co oznacza, że zatrzymany może skorzystać z pomocy adwokata lub radcy prawnego pełniącego dyżur w związku z rozpoznawaniem spraw w postępowaniu przyspieszonym¹⁴.

Warunkiem dopuszczalności postępowania przyspieszonego jest to, aby zatrzymany został w ciągu 48 godzin doprowadzony przez Policję i przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Ustawodawca dopuszcza jednak możliwość odstąpienia od zatrzymania i doprowadzenia sprawcy ujętego oraz zwolnienia sprawcy zatrzymanego i poprzestania na zobowiązaniu go w obu przypadkach do stawienia się w sądzie w wyznaczonym miejscu i czasie, w okresie nieprzekraczającym 72 godzin od chwili zatrzymania albo oddania sprawcy w ręce Policji (art. 517b § 3 k.p.k.). *Ratio legis* tego rozwiązania podyktowane jest względami ekonomiki procesowej. Chodzi o zminimalizowanie kosztów związanych z przetrzymywaniem zatrzymanego oraz doprowadzaniem go do sądu w sytuacji, gdy nie jest to niezbędne dla prowadzenia sprawy w trybie przyspieszonym. Biorąc pod uwagę, że co do zasady oskarżony nie ma obowiązku brać udziału w rozprawie oraz że najczęściej okoliczności

¹⁴ Pełnienie tych dyżurów reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym (Dz.U. z 2015 r., poz. 920).

zatrzymania lub ujęcia przesadzają, iż podejrzany przyznaje się do popełnienia zarzucanego mu czynu, rezygnacja z zatrzymania wydaje się zasadna. Znaczenie ma również konieczność minimalizowania środków przymusu i ograniczenie ich do procesowo niezbędnych.

Ustawa ogranicza możliwość odstąpienia od doprowadzenia w stosunku do sprawcy występku o charakterze chuligańskim. Jest to dopuszczalne wyjątkowo, jeżeli z okoliczności wynika, że sprawca stawi się w sądzie w wyznaczonym miejscu i czasie oraz nie będzie utrudniał postępowania w inny sposób. Ograniczenie to bazuje na założeniu, że chuligański charakter czynu może wpływać także na procesową postawę sprawcy. Skoro bowiem czyn popełniono z rażącym lekceważeniem porządku prawnego, to również nie sposób wykluczyć obstrukcyjnego zachowania oskarżonego w toku procesu.

W literaturze słusznie wskazuje się, że pomimo iż obawa utrudniania postępowania jako ujemna przesłanka zwolnienia z zatrzymania dotyczy jedynie występku o charakterze chuligańskim, to względy celowościowe nakazują stosować ją także do innych czynów. Zwolnienie zatrzymanego jest bowiem zasadne w każdym przypadku, gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że będąc na wolności, stawi się on jednak w sądzie i nie będzie w inny bezprawny sposób utrudniał postępowania. Jeżeli natomiast obawy w tej materii istnieją, to bez względu na to, czy chodzi o czyn o charakterze chuligańskim, czy inny, sięganie po § 3 art. 517b k.p.k. staje się niezasadne¹⁵.

Od przymusowego doprowadzenia do sądu sprawcy ujętego w warunkach określonych w art. 517b § 1 k.p.k. można także odstąpić, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności złożenie przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (art. 517b § 2a k.p.k.)¹⁶.

Swoistą przesłanką dopuszczalności trybu przyspieszonego jest prognoza kary, jaka ma zostać wymierzona oskarżonemu. Ustawodawca nie wyraził jej *explicite*. W treści art. 517g § 3 k.p.k. wskazał jedynie, że jeżeli na podstawie okoliczności ujawnionych po rozpoczęciu przewodu sądowego sąd przewiduje możliwość wymierzenia kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności, rozstrzyga w przedmiocie środka zapobiegawczego i przekazuje sprawę prokuratorowi w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych. Sytuacja ta w sposób jednoznaczny wyłącza możliwość dalszego prowadzenia postępowania przyspieszonego, stąd też w doktrynie prognozę kary traktuje się niekiedy jako negatywna przesłankę tego trybu¹⁷.

¹⁵ T. Grzegorzczak, *Nowy model postępowania przyspieszonego...*, op. cit., s. 12.

¹⁶ Szerzej zob. P.K. Sowiński, *Szybciej, ale czy lepiej...*, op. cit., s. 199–206; A. Światłowski, *Odmiejscowienie, dwumiejscowość czy zdalność? Nowy fajerwerk w polskim procesie*, w: M. Kopeć (red.), *Prawnokarna ochrona...*, op. cit., s. 189–197.

¹⁷ T. Grzegorzczak, w: T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 914.

Wprawdzie przepis ten odnosi się do etapu po rozpoczęciu przewodu sądowego oraz okoliczności ujawnionych w jego trakcie, lecz w literaturze zasadnie wskazuje się, że trudno byłoby aprobować sytuację, w której podobna ocena nie była dokonywana na wcześniejszych etapach postępowania, czyli przez funkcjonariusza Policji, prokuratora, czy wreszcie samego sędziego, jeszcze przed rozpoczęciem przewodu sądowego. Okoliczności, które uzasadniają wymierzenie oskarżonemu kary przekraczającej granicę określoną w art. 517g § 3 k.p.k., mogą się bowiem ujawnić także wcześniej i wtedy już winny prowadzić do niezwłocznej rezygnacji z wystąpienia z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym¹⁸. Z kolei w sytuacji, gdy prognoza takiej kary zostanie stwierdzona już po skierowaniu wniosku do sądu, ale przed rozpoczęciem przewodu sądowego, dopuszczalne jest skierowanie sprawy na posiedzenie w celu wydania postanowienia w trybie art. 339 § 3 k.p.k. i przekazanie sprawy prokuratorowi celem przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych¹⁹.

W art. 517g § 3 k.p.k. mowa jest o przewidywaniu możliwości wymierzenia kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności. Chodzi zatem o prognozę kary, jaka może być wymierzona wobec konkretnego oskarżonego w okolicznościach prawnych i faktycznych danej sprawy. Przepis ten nie dotyczy czynu zagrożonego karą powyżej 2 lat pozbawienia wolności²⁰, ale czynu, za który można wymierzyć

¹⁸ W. Cieślak, *Postępowanie przyspieszone*, w: F. Prusak (red.), *System prawa karnego...*, op. cit., s. 246.

¹⁹ Tak też K. Eichstaedt, w: D. Świecki, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego, t. II*, Warszawa 2022, s. 580.

²⁰ Termin ten jest powszechnie uznawany za synonim „ustawowego zagrożenia”, tj. zagrożenia przewidzianego w przepisie określającym przestępstwo. W kwestii rozróżnienia pojęć: „wymiar kary”, „grożąca kara”, „zagrożenie karne” zob. szerzej uchwały SN: z dnia 19 marca 1970 r., VI KZP 27/70, OSNKW 1970, nr 4–5, poz. 33; z dnia 29 lipca 1970 r., VI KZP 27/70, OSNKW 1970, nr 10, poz. 116; z dnia 29 lipca 1970 r., VI KZP 32/70, OSNKW 1970, nr 10, poz. 117; z dnia 20 września 1973 r., VI KZP 28/73, OSNKW 1973, nr 12, poz. 152; z dnia 18 września 1975 r., VI KZP 2/75, OSNKW 1975, nr 10–11, poz. 135; z dnia 29 marca 1976 r., VI KZP 46/75, OSNKW 1976, nr 4–5, poz. 53; z dnia 21 maja 1976 r., VII KZP 6/76, OSNKW 1976, nr 7–8, poz. 88; z dnia 26 stycznia 1978 r., VII KZP 53/77, OSNKW 1978, nr 2–3, poz. 18; uchwałę połączonych Izb Karnej i Wojskowej z dnia 22 grudnia 1978 r., VII KZP 23/77, OSNKW 1979, nr 1–2, poz. 1; uchwałę składu siedmiu sędziów SN z dnia 7 sierpnia 1982 r., VII KZP 19/82, OSNKW 1982, nr 10–11, poz. 68; uchwały SN: z dnia 20 maja 1992 r., I KZP 16/92, OSNKW 1992, nr 9–10, poz. 65; z dnia 16 marca 1999 r., I KZP 4/99, OSNKW 1999, nr 5–6, poz. 27; z dnia 15 kwietnia 1999 r., I KZP 7/99; z dnia 13 maja 1999 r., I KZP 16/99; wyrok SN z dnia 22 września 1999 r., III KKN 195/99, OSNKW 1999, nr 11–12, poz. 73; uchwałę SN z dnia 25 października 2000 r., I KZP 30/00, OSNKW 2000, nr 11–12, poz. 97; postanowienia SN: z dnia 11 lutego 2004 r., III KK 304/03; z dnia 26 maja 2004 r., V KK 67/04; z dnia 8 grudnia 2004 r., V KK 344/04, PS 2005, nr 3, s. 104; W. Wolter, *Glosa do uchwały 7 sędziów SN z dnia 29 marca 1976 r.*, sygn. VI KZP 46/75, NP 1976, nr 9, s. 1338; K. Daszkiewicz, *Nadzwyczajne złagodzenie kary*, Warszawa 1976, s. 10–25; A. Kabat, *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 15 kwietnia 1986 r.*, sygn. VI KZP 55/85, NP 1987, nr 1, s. 116–118; Z. Cwiakalski, *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 15 kwietnia 1986 r.*, sygn. VI KZP 55/85, OSPiKA 1988, nr 1, poz. 7; K. Janczukowicz, *O pojęciu „zagrożenia karą” w świetle obowiązującego prawa karnego*, NP 1990, nr 1–3, s. 35; J. Rybak, *Glosa do uchwały SN z dnia 20 maja 1992 r.*, sygn. I KZP 16/92, OSP 1993, nr 9, poz. 171; A.R. Świątłowski, *Omówienie uchwały SN z dnia 20 maja 1992 r.*, sygn. I KZP 16/92, Ed. Pr. 1994, nr 8, s. 190–191; M. Hudzik, H. Kuczyńska, *Glosa do postanowień SN z dnia 11 lutego 2004 r.*, sygn. III KK 304/03, z dnia 26 maja 2004 r., sygn. V KK 67/04, z dnia 8 grudnia 2004 r.,

oskarżonemu taką karę. Skoro odnosi się on do potencjalnej możliwości wymierzenia określonej kary, decyduje kara realnie grożąca oskarżonemu, a nie zagrożenie karne. Znaczenie mają rodzaj i wymiar kary. Musi to być kara pozbawienia wolności w wymiarze powyżej 2 lat; nie chodzi o karę co najmniej 2 lat, ale karę powyżej 2 lat, czyli karę minimum 2 lat i 1 miesiąca pozbawienia wolności.

Zbliżony charakter ma przesłanka w postaci konieczności uzupełnienia materiału dowodowego (art. 517g § 2 k.p.k.). Jeżeli bowiem na podstawie okoliczności ujawnionych po rozpoczęciu przewodu sądowego sąd stwierdzi, że zachodzi potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego, zaś dokonanie niezbędnych czynności w postępowaniu sądowym powodowałyby znaczne trudności, to przekazuje sprawę prokuratorowi w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego. Okoliczność ta jest więc przesłanką nie tyle dopuszczalności, ile kontynuowania postępowania przyspieszonego. Chodzi o ocenę, czy w postępowaniu przygotowawczym zrealizowano cele określone w art. 297 § 1 k.p.k., w tym przede wszystkim czy nastąpiło wyjaśnienie okoliczności sprawy (art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k.) oraz zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu (art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k.). Braki te mogą polegać nie tylko na lukach w materiale dowodowym zgromadzonym w stadium postępowania przygotowawczego, ale także na wadliwym wykonaniu poszczególnych czynności procesowych.

3. POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE W PRAWIE OBCYM

Idea przyspieszenia i odformalizowania postępowania karnego nie jest obca także innym niż polskie ustawodawstwom. Przykładowo w portugalskim kodeksie postępowania karnego²¹, uchwalonym dekretem nr 78/87 z dnia 17 lutego 1987 r.²², jednym z postępowań szczególnych jest postępowanie skrócone (*processo sumário*), uregulowane w księdze VIII „O postępowaniach szczególnych”, tytule I „O postępowaniu skróconym”. Zgodnie z treścią art. 381 ust. 1 p.k.p.k. postępowanie skrócone stosuje się wobec zatrzymanych za przestępstwo popełnione na gorącym uczynku, zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat. Tryb ten stosuje się w razie zatrzymania przez władzę sądowniczą lub policyjną lub w wypadku zatrzymania przez jakąkolwiek osobę na czas nieprzekraczający 2 godzin, jeżeli zatrzymany został przekazany władzy sądowniczej lub policyjnej, która następnie sporządziła skrócony protokół przekazania zatrzymanego. Stosownie do art. 381 ust. 2 p.k.p.k., postępowanie to stosuje się także wobec zatrzymanych za przestępstwo popełnione na gorącym uczynku, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica przekracza 5 lat, jeżeli prokuratura w oskarżeniu zakłada, że

sygn. V KK 344/04, PS 2005, nr 3, s. 107. Odmienny pogląd zaprezentował I. Nowikowski, *Głosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 19 lutego 1976 r. – VI KZP 29/75, OSPiKA 1979, nr 11, poz. 34*; K. Buchała, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Kraków 1998, s. 71.

²¹ Dalej jako p.k.p.k.

²² Decreto-Lei n.º 78/87, de 17 de Fevereiro, Código de processo penal, Diário da República n.º 40/1987, Série I de 1987–02–17.

w danym wypadku nie należy wymierzać kary pozbawienia wolności powyżej 5 lat. W judykaturze zgodnie przyjmuje się, że prowadzenie tego postępowania wbrew wymienionym przesłankom powoduje jego nieważność²³.

Portugalska procedura wprowadza także definicję przestępstwa popełnionego na gorącym uczynku. Jest nim – zgodnie z art. 256 p.k.p.k. – przestępstwo, które jest aktualnie popełniane lub którego popełnianie zakończono, a sprawca po jego popełnieniu jest ścigany przez jakąkolwiek osobę lub posiada przedmioty bądź znaki wyraźnie wskazujące, że popełnił przestępstwo lub w nim uczestniczył. W przypadku przestępstwa trwałego, stan „gorącego uczynku” utrzymuje się jeżeli aktualnie istnieją okoliczności wyraźnie wskazujące, że przestępstwo jest popełniane i sprawca w nim uczestniczy²⁴.

Zgodnie z treścią art. 255 ust. 1 p.k.p.k. w wypadku przestępstwa popełnionego na gorącym uczynku, zagrożonego karą pozbawienia wolności, zatrzymania dokonuje jakąkolwiek władza sądownicza lub policyjna. Uprawnienie to przysługuje także każdej osobie jeżeli organy te nie są obecne ani nie można ich wezwać na czas. W razie zatrzymania obywatelskiego, osoba która dokonała zatrzymania niezwłocznie przekazuje zatrzymanego właściwym organom, które sporządzają skróconą notatkę przekazania zatrzymanego (art. 255 ust. 2 p.k.p.k.). W przypadku przestępstwa którego ściganie zależy od zawiadomienia, zatrzymanie jest utrzymywane, jeżeli po zatrzymaniu prawo do złożenia zawiadomienia zostało zrealizowane (art. 255 ust. 3 p.k.p.k.). W przestępstwach, których ściganie zależy od oskarżenia prywatnego, nie dokonuje się zatrzymania, a jedynie ustala się tożsamość sprawcy (art. 255 ust. 4 p.k.p.k.).

Z kolei w Hiszpanii postępowanie karne reguluje królewski dekret z dnia 14 września 1882 r.²⁵, uchwalający ustawę o postępowaniu karnym²⁶, zaś jednym z postępowań szczególnych jest postępowanie skrócone (*procedimiento abreviado*), uregulowane w księdze IV „O postępowaniach szczególnych”, tytule II „O postępowaniu skróconym”. Zgodnie z treścią art. 757 h.k.p.k. postępowanie to ma zastosowanie do przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności nie wyższą niż 9 lat lub jakąkolwiek karą innego rodzaju, czy to karą wyłączną, łączoną czy alternatywną, niezależnie od ich wysokości czy czasu trwania.

Innym rodzajem postępowania szczególnego jest postępowanie w celu szybkiego osądzenia określonych przestępstw (*juicio rápido*), uregulowane w księdze IV „O postępowaniach szczególnych”, tytule III „O postępowaniu dla szybkiego osądzenia określonych przestępstw”. Zgodnie z treścią art. 795 h.k.p.k. postępowanie to ma zastosowanie do postępowania przygotowawczego i sądowego w wypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat lub jakąkolwiek inną karą, czy to karą wyłączną, łączoną czy alternatywną, nieprze-

²³ Acórdão do Tribunal da Relação de Évora de 30-06-2015, <http://www.dgsi.pt/jtre.nsf/134973db04f39bf2802579bf005f080b/064408f9847def6280257e7d0030fff5?OpenDocument> (dostęp: 23.08.2019).

²⁴ Conselho Consultivo da PGR, n° 54/1998, in DR, II Série de 28-04-1999.

²⁵ Real Decreto de 14 de septiembre de 1882, aprobatorio de la Ley de Enjuiciamiento Criminal (Gaceta de 17 de septiembre de 1882).

²⁶ Dalej jako h.k.p.k.

kraczącą 10 lat²⁷, o ile postępowanie karne wszczęto na podstawie notatki urzędowej policjanta²⁸ oraz policja sądowa zatrzymała osobę i oddała ją do dyspozycji dyżurnego sądu bądź, bez jej zatrzymania, wezwała ją do stawienia się przed sądem dyżurnym. Postępowanie to z założenia przeznaczone jest dla przestępstw lżejszych, dlatego kryterium jego przyjęcia stanowi m.in. zagrożenie karne²⁹.

Ponadto musi wystąpić jakakolwiek z następujących okoliczności: sprawca został schwytany na gorącym uczynku; chodzi o jedno z przestępstw wymienionych w ustawie procesowej; można przypuszczać, że postępowanie będzie nieskomplikowane.

Za przestępstwo popełnione na gorącym uczynku uznaje się takie, podczas którego sprawca został zaskoczony w trakcie lub po ukończeniu czynu³⁰. Chodzi nie tylko o sprawcę, który został zatrzymany w momencie popełniania przestępstwa, również na etapie jego usiłowania³¹, ale także o sprawcę zatrzymanego lub ściganego tuż po jego popełnieniu, jeżeli ściganie trwało i nie zostało przerwane, z uwagi na to, że sprawca pozostał poza bezpośrednim zasięgiem osób go ścigających. Za sprawcę *in flagranti* uznaje się także tego, który tuż po popełnieniu przestępstwa posiadał mienie, narzędzia lub znaki pozwalające na domniemanie jego udziału w przestępstwie.

Nawet wtedy, gdy sprawca nie został ujęty *in flagranti delicto*, postępowanie przyspieszone może toczyć się w sprawach o przestępstwa: uszkodzenia ciała, zmuszania, gróźb lub regularnej przemocy fizycznej popełnione na szkodę osób wskazanych w art. 173 ust. 2 hiszpańskiego kodeksu karnego³²; kradzieży; kradzieży z użyciem siły, przemocy lub zastraszenia; zaboru pojazdu z użyciem siły, przemocy lub zastraszenia; przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym; wyrządzenia szkody w obcej własności (art. 263 h.k.k.); przeciwko zdrowiu

²⁷ W literaturze przyjmuje się, że chodzi o abstrakcyjne zagrożenie karne, J. Montero Aroca, J.L. Gómez Colomer, A. Montón Redondo, S. Barona Vilar, *Derecho jurisdiccional III. Proceso Penal*, Valencia 2004, s. 585; zob. również S. Tosza, *Postępowanie przyspieszone w hiszpańskiej procedurze karnej. Wybrane zagadnienia*, CzPKiNP 2007, nr 2, s. 243.

²⁸ Notatka policjanta jest dokumentem publicznym, jest równorzędna z zawiadomieniem o przestępstwie (art. 297 cyt. ustawy), ale stanowi również dowód, jeżeli zawiera obiektywne dane możliwe do sprawdzenia; funkcjonariusze, podpisując notatkę, stają się świadkami (zob. szerzej: J.M. Sánchez Rodríguez, *Atestado policial: algo más que denuncia*, <http://noticias.juridicas.com/conocimiento/articulos-doctrinales/4510-atestado-policial:-algo-mas-que-una-denuncia/> [dostęp: 22.08.2019]).

²⁹ J. Montero Aroca, J.L. Gómez Colomer, A. Montón Redondo, S. Barona Vilar, *Derecho jurisdiccional III...*, op. cit., s. 584.

³⁰ Chodzi o „bezpośredniość czasową” – zob. ibidem, s. 586.

³¹ Ibidem.

³² Dalej jako: h.k.k. Chodzi o obecnego lub byłego współmałżonka lub osobę pozostającą w analogicznym związku uczuciowym, nawet wspólnie nie mieszkającą, zstępnych, wstępnych lub rodzeństwa rodzzonego, adopcyjnego lub powinowatego, własnego lub współmałżonka lub osoby wspólnie zamieszkującej, bądź o nieletnich lub osoby niepełnosprawne wymagające szczególnej ochrony, które zamieszkują ze sprawcą lub są pod jego władzą, opieką, kuratelą lub faktyczną opieką współmałżonka lub osoby współzamieszkującej, lub osoby chronionej pozostającej w jakimkolwiek innym stosunku, zintegrowanej w jednostce rodzinnej, jak i osoby, które przez wzgląd szczególnego narażenia podlegają opiece w ośrodkach publicznych lub prywatnych.

publicznemu z art. 368 h.k.k.³³; dotyczące własności intelektualnej i przemysłowej, przewidziane w: art. 270 h.k.k.³⁴, art. 273 h.k.k.³⁵; art. 274 h.k.k.³⁶ i art. 275 h.k.k.³⁷. Jest to katalog zamknięty. Tworzą go przestępstwa często popełniane. Chodzi także o konieczność szybkiej reakcji, zwłaszcza na zjawisko przemocy domowej³⁸.

Poza tym postępowanie przyspieszone jest dopuszczalne w sprawach, w których można przypuszczać, że postępowanie przygotowawcze będzie nieskomplikowane i krótkie. Tryb ten jest natomiast wykluczony w sytuacji, gdy postępowanie przygotowawcze utajniono oraz gdy występuje łączność między przestępstwami, z których choćby jedno nie nadaje się do rozpoznania w tym trybie. Zastosowanie znajdują wówczas przepisy dotyczące postępowania skróconego, a w przypadku ich braku, przepisy dotyczące postępowania zwykłego³⁹.

W niemieckim postępowaniu karnym postępowanie przyspieszone (*Beschleunigtes Verfahren*) zostało uregulowane w rozdziale 2 a księgi VI kodeksu postępowania karnego⁴⁰ (§ 417–420 n.k.p.k.). Jest ono dopuszczalne, jeżeli sprawa nadaje się do natychmiastowego rozpoznania z uwagi na nieskomplikowany stan faktyczny i jednoznaczność zgromadzonych dowodów (§ 417 n.k.p.k.). Dodatkowym ograniczeniem jest prognoza kary, która – w przypadku kary pozbawienia wolności – nie może wynieść więcej niż 1 rok. Mogą zostać natomiast wymierzone sankcje wolnościowe. W sytuacji, gdy przewiduje się orzeczenie kary pozbawiana wolności w wymiarze co najmniej 6 miesięcy obowiązkiem sądu – w razie braku obrońcy z wyboru – jest wyznaczenie obrońcy z urzędu (§ 418 ust. 4 n.k.p.k.). Rozprawę główną przeprowadza się natychmiast lub w krótkim terminie, bez konieczności wydania postanowienia o otwarciu postępowania głównego. Pomiedzy złożeniem wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym a wyznaczeniem rozprawy nie może upłynąć więcej niż 6 tygodni.

Z uwagi na nieskomplikowany charakter spraw rozpoznawanych w trybie uproszczonym niemiecka ustawa procesowa przewiduje liczne uproszczenia w ramach prowadzonego postępowania, w stosunku do rozprawy prowadzonej na zasadach ogólnych. Przykładowo dopuszczalne jest odstępianie od przesłuchania i odczytanie protokołów zeznań i pisemnych oświadczeń świadków, biegłych i współoskarżonych, a także oświadczeń urzędowych (§ 420 n.k.p.k.). Nie jest również konieczne doręczenie aktu oskarżenia, w takim wypadku istotne treści oskarżenia zostają przyjęte do protokołu w momencie rozpoczęcia rozprawy głównej (§ 418 ust. 3 n.k.p.k.).

³³ Uprawianie, handel, promowanie, ułatwianie nielegalnego zażywania narkotyków, środków odurzających lub substancji psychotropowych, bądź ich posiadanie.

³⁴ Plagiat, dystrybucja, eksploatacja ekonomiczna cudzego utworu w celu uzyskania zysku.

³⁵ Produkcja, import towarów opatentowanych bez zgody właściciela patentu.

³⁶ Podrabianie marki.

³⁷ Bezprawne używanie oznaczeń pochodzenia geograficznego.

³⁸ Zob. J. Montero Aroca, J.L. Gómez Colomer, A. Montón Redondo, S. Barona Vilar, *Derecho jurisdiccional III...*, op. cit., s. 587.

³⁹ *Ibidem*, s. 583.

⁴⁰ Dalej jako n.k.p.k.

Paragraf 128b n.k.p.k. przewiduje samodzielną przesłankę zatrzymania przez prokuraturę lub policję sprawcy złapanego na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub w pościgu, jeżeli zastosowanie trybu przyspieszonego jest prawdopodobne. W ramach sądowej kontroli zatrzymania (§ 128 ust. 1 n.k.p.k.) sędzia bądź to zarządza zwolnienie zatrzymanego, bądź też – na wniosek prokuratury lub z urzędu – stosuje tymczasowe aresztowanie, które – w wypadku osoby zatrzymanej w celu zastosowania trybu przyspieszonego – nie może przekroczyć jednego tygodnia od zatrzymania.

Francuska procedura karna przewiduje tak zwane *comparution immédiate*, co można przetłumaczyć jako „natychmiastowe stawiennictwo”. W praktyce tryb ten zakłada możliwość natychmiastowego postawienia oskarżonego przed sądem i został on przewidziany we francuskim kodeksie postępowania karnego⁴¹ w art. 393–397-7. Procedura ta pozwala na szybkie osądzenie oskarżonego i znajduje zastosowanie w sprawach prostych i jasnych, w których ustalenie faktów nie wymaga dużego nakładu pracy⁴². Postępowanie w przedmiocie natychmiastowego postawienia przed sądem wszczyna się na odpowiedni wniosek prokuratury o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym. Tryb ten, w razie zgody oskarżonego na jego zastosowanie, oznacza rozpoznanie sprawy w ciągu jednego dnia roboczego od popełnienia przestępstwa, a w przypadku braku takiej zgody, posiedzenie sądu jest wyznaczane w terminie od 2 tygodni do 4 miesięcy, w zależności od rodzaju sprawy⁴³.

Zastosowanie trybu natychmiastowego postawienia przed sądem wymaga spełnienia następujących przesłanek: przedstawione zarzuty muszą być wystarczające do postawienia oskarżonego przed sądem (art. 395 zdanie pierwsze f.k.p.k.); grożąca kara pozbawienia wolności musi wynosić co najmniej 2 lata, a w razie ujęcia na gorącym uczynku (*délit flagrant*) – więcej niż 6 miesięcy (art. 395 zdanie drugie f.k.p.k.); sprawa nie może dotyczyć nieletnich, przestępstwa prasowego, przestępstwa politycznego lub przestępstw, których ściganie zostało przewidziane w specjalnej ustawie (art. 397–6 f.k.p.k.)⁴⁴.

W literaturze francuskiej wskazuje się, że tak zwane natychmiastowe postawienie przed sądem jest w istocie bardziej represyjne niż zwykła procedura karna i wykroczeniowa. Tryb ten, choć jest skuteczny, powinien być stosowany tylko w wyjątkowych przypadkach, natomiast w praktyce jest on powszechnie stosowany na obszarach miejskich⁴⁵. Jego krytycy wskazują, że nie ma w nim miejsca na indywidualizację kary, której istotnym elementem jest chociażby przeszłość kryminalna sprawcy, i z tego względu przyspieszona procedura jest często określana jako „*machine à emprisonner*”, co oznacza, że jest ona postrzegana jako narzędzie

⁴¹ Dalej jako: f.k.p.k.

⁴² É. Mathias, *Procédure pénale*, Bréal 2007, s. 120.

⁴³ M. Rogacka-Rzewnicka, *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007, s. 169.

⁴⁴ Zob. również L. Berthel, *Postępowanie przyspieszone we Francji*, Pr. Europ. w Pr. 2008, nr 2, s. 27.

⁴⁵ Zob. A. Christin, *Comparutions immédiates. Enquête sur une pratique judiciaire*, Paryż 2008, s. 59–74.

do szybkiego osadzania oskarżonych w zakładach karnych⁴⁶. Zwraca się również uwagę na brak pełnych gwarancji dotyczących prawa do obrony, ponieważ biorąc pod uwagę krótki czas do rozprawy, nawet obligatoryjna obrona nie gwarantuje pełnej realizacji praw oskarżonego w tym zakresie⁴⁷.

Do belgijskiego postępowania karnego tryb natychmiastowego postawienia przed sądem (*comparution immédiate*) wprowadziła ustawa z dnia 28 marca 2000 r.⁴⁸ Podobnie jak we Francji, tryb ten miał na celu niezwłoczne rozpoznanie sprawy i znajdował zastosowanie w sprawach prostych o nieskomplikowanym stanie faktycznym i prawnym. Warunkiem zastosowania postępowania przyspieszonego było zagrożenie czynu karą pozbawienia wolności od roku do lat 10 oraz objęcie oskarżonego nakazem aresztowania lub jego warunkowe zwolnienie przez sędziego śledczego. Poza tym okoliczności sprawy nie mogły budzić wątpliwości, a dowody powinny być już zgromadzone przez prokuratora, bądź zgromadzone w terminie 1 miesiąca od popełnienia czynu⁴⁹.

W wyniku wyroku belgijskiego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 marca 2002 r. uchylono jednak wiele przepisów nowej ustawy, w szczególności ze względu na ich dyskryminacyjny charakter z uwagi na zróżnicowane traktowanie osób objętych tymczasowym aresztowaniem i warunkowym zwolnieniem. Trybunał stwierdził ponadto, że nowa procedura natychmiastowego postawienia przed sądem nie zapewnia oskarżonemu czasu i możliwości niezbędnych do przygotowania obrony gwarantowanej art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, który stanowi o prawie do uczciwego procesu⁵⁰. Po zmianach legislacyjnych, specjalne izby karne stosujące procedurę natychmiastowego postawienia przed sądem działają jedynie w regionie Brukseli i Gandawy, ale planuje się ich wprowadzenie na terenie całego kraju⁵¹.

Postępowanie przyspieszone przewidują również procedury karne Bułgarii, Republiki Albanii oraz Mołdawii. Przesłankami zastosowania tego trybu są m.in. takie okoliczności jak: zatrzymanie na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po tym; stwierdzenie oczywistych znaków na ciele lub ubraniu sprawcy świadczących o popełnieniu czynu; samodeklaracja i przyznanie się do popełnienia czynu, czy rozpoznanie sprawcy przez pokrzywdzonego lub świadka⁵².

⁴⁶ Raport zaprezentowany francuskiemu Senatowi: F. Zocchetto, *Juger vite, juger mieux? Les procédures rapides de traitement des affaires pénales, état des lieux*, dostępny w Internecie pod adresem: <https://www.senat.fr/rap/r05-017/r05-017.html> (dostęp: 03.09.2019).

⁴⁷ J. Hodgson, *French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime in France*, Oxford 2005, s. 130; zob. również L. Berthel, *Postępowanie przyspieszone...*, op. cit., s. 29–30.

⁴⁸ Zbiór krajowego prawodawstwa: <http://www.ejustice.just.fgov.be> (dostęp: 02.09.2018).

⁴⁹ <http://www.justice-en-ligne.be/article650.html> (dostęp: 02.09.2019).

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ <https://www.7sur7.be/belgique/une-procedure-de-comparution-immEDIATE-dans-tout-le-pays-aaabfb7e/> (dostęp: 02.09.2019).

⁵² Szerzej zob. W. Cieślak, *Postępowanie przyspieszone*, w: F. Prusak (red.), *System prawa karnego...*, op. cit., s. 215–216.

4. UWAGI KOŃCOWE

Powyższa egzemplifikacja prawnoporównawcza dowodzi, że tendencje do przyspieszania postępowania w sprawach o nieskomplikowanym stanie faktycznym i prawnym są wyraźne. Najczęściej wiąże się to z faktem ujęcia sprawcy *in flagranti delicto* bądź z okolicznościami świadczącymi w sposób oczywisty o jego sprawstwie. Regułą jest również zwięźenie możliwości stosowania trybu przyspieszonego do określonej kategorii spraw. Niejednokrotnie wprowadza się także ograniczenia związane z rodzajem i wymiarem kary, jaka może zostać orzeczona w postępowaniu przyspieszonym. Charakterystyczna jest również potrzeba zapewnienia oskarżonemu dostępu do obrońcy, co ma szczególne znaczenie w kontekście redukcji szeregu gwarancji procesowych podyktowanej dynamiką postępowania przyspieszonego.

Z przytoczonych przykładów wynika, że polska ustawa procesowa nie wykazuje jakiegó szczególnej specyfiki na tle uregulowań państw obcych. Przesłanki warunkujące dopuszczalność polskiego postępowania przyspieszonego, zarówno na tle porównawczym, jak i w kontekście zgłaszanych postulatów *de lege ferenda*, zostały zredagowane w sposób optymalny. Składają się na nie zarówno ograniczenia dotyczące samego przedmiotu procesu (określony katalog spraw, prognoza kary jako przesłanka negatywna), jak i pewne okoliczności dowodowe (ujęcie na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa, zwrot sprawy z uwagi na konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego). Tryb przyspieszony warunkują przede wszystkim ugruntowane i występujące od dziesięcioleci w polskim procesie karnym instytucje w postaci ujęcia i zatrzymania procesowego. Większość dylematów interpretacyjnych i problemów związanych z przesłankami jego stosowania, pojawiających się zwłaszcza w początkowym okresie obowiązywania, została wyjaśniona w orzecznictwie i literaturze.

Zupełnie inny wątek stanowi natomiast ocena tego, czy sposób uregulowania przebiegu postępowania przyspieszonego stwarza oskarżonemu odpowiedni poziom gwarancji procesowych składających się na prawo do obrony. Nie jest to problem charakteryzujący wyłącznie polskie regulacje prawne. Podobne wątpliwości występują w doktrynie innych państw (Francja, Belgia, Hiszpania). Najczęściej deficyt prawa do obrony, spowodowany koncentracją czynności procesowych w krótkim czasie rekompensuje się ułatwieniami w zakresie korzystania z pomocy obrońcy, czy też nałożeniem określonych obowiązków na sąd.

Zauważalna jest przy tym tendencja, którą – jak się wydaje – można odnotować także w kontekście polskich regulacji prawnych. Polega ona na swoistej ewolucji podejścia do koncepcji odrębnego trybu zakładającego natychmiastowe postawienie oskarżonego przed sądem – od początkowo wyraźnie sceptycznego, jeśli nie krytycznego podejścia do tego rodzaju rozwiązań, po ich akceptację czy wręcz pełną aprobatę. Ocena postępowania przyspieszonego jest najczęściej zależna od tego, czy obrano perspektywę oskarżenia, obrony, czy orzekania. Na tym tle dochodzi najczęściej do różnicy poglądów eksponujących zazwyczaj przeciwstawne wartości (odformalizowanie postępowania, jego przyspieszenie, prawo do obrony i rzetelnego procesu). Z pewnością jednak szybkość reakcji karnej jest wartością, której nie należy lekceważyć, zwłaszcza w kontekście postępu technicznego, coraz częściej przekładającego się na sprawność postępowań sądowych.

BIBLIOGRAFIA:

- Bafia J., Bednarzak J., Fleming M., Kalinowski S., Kempisty H., Siewierski M., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1971.
- Bereźnicki M., *Działanie z blahego powodu jako przesłanka warunkująca chuligański charakter czynu*, Pal. 1968, nr 6.
- Berthel L., *Postępowanie przyspieszone we Francji*, Pr. Europ. w Pr. 2008, nr 2.
- Bojarski T., *Glosa do uchwały SN z dnia 20 września 1973 r.*, VI KZP 26/73, PiP 1974, z. 6.
- Buchała K., *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 1975 r.*, VI KZP 2/75, PiP 1976, z. 8–9.
- Buchała K., Zoll A., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Kraków 1998.
- Christin A., *Comparutions immédiates. Enquête sur une pratique judiciaire*, Paryż 2008.
- Cieślak W., *Obrona trybu przyspieszonego – czyli niezależność według prof. dr. hab. Piotra Kruszyńskiego*, Pal. 2015, nr 7–8.
- Cieślak W., *Postępowanie przyspieszone*, w: F. Prusak (red.), *System prawa karnego procesowego. T. XIV. Tryby szczególne*, Warszawa 2015.
- Cychoz P., Zimmermann S., *Funkcjonowanie nowego trybu przyspieszonego. Sprawozdanie z badań*, CzPKiNP 2008, nr 1.
- Ćwiakalski Z., *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 15 kwietnia 1986 r.*, sygn. VI KZP 55/85, OSPiKA 1988, nr 1, poz. 7.
- Ćwiakalski Z., Tarnawski M., *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 1975 r.*, VI KZP 2/75, OSPiKA 1976, z. 10.
- Darmorost-Sierocińska E., *Zwalczanie przestępczości o charakterze chuligańskim – powrót do przeszłości drogą ku przyszłości?*, GS 2006, nr 2.
- Daszkiewicz K., *Nadzwyczajne złagodzenie kary*, Warszawa 1976.
- Dudzik B., *Postępowanie przyspieszone w Kodeksie postępowania karnego*, Prokur. 2007, nr 1.
- Dziedzic K., *Postępowanie przyśpieszone na przykładzie Sądu Rejonowego w Kłodzku*, Prz. Więzien. Pol. 2008, nr 61.
- Eichstaedt K., *Postępowanie przyspieszone*, Prok. i Pr. 2007, nr 6.
- Falandysz L., *Czynnik nietrzeźwości w przestępstwie o charakterze chuligańskim*, Probl. Alk. 1967, nr 8.
- Fingas M., *Wokół problemu fakultatywności inicjowania trybu przyspieszonego*, ZSWPiAUG 2008.
- Franczak J., *Gwarancje rzetelnego procesu a postępowanie przyspieszone w polskim procesie karnym (zagadnienia wybrane)*, SIL 2010, t. XIII.
- Frankowski S., *Glosa do postanowienia SN z dnia 29 grudnia 1969 r.*, Rw 1415/69, PiP 1972, z. 1.
- Frankowski S., *Przestępstwo o charakterze chuligańskim*, PiP 1965, z. 8–9.
- Gaberle A., *Zasada trafnej reakcji na przestępstwo a postępowanie uproszczone, przyspieszone i nakazowe*, w: S. Waltoś, Z. Doda, A. Światłowski, J. Rybak, Z. Wrona (red.), *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993.
- Gliniecki W., *Przyspieszanie i usprawnianie postępowania karnego a ochrona interesów pokrzywdzonego*, Prok. i Pr. 2007, nr 2.
- Góral R., *Czy chuliganstwo dorosłych jest fikcją prawną?*, Probl. Alk. 1968, nr 7–8.
- Grzegorzczak T., *Nowy model postępowania przyspieszonego w sprawach karnych*, Prok. i Pr. 2010, nr 4.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T., *Wniosek o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu przyspieszonym jako surogat aktu oskarżenia*, w: A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiwicz, P. Wiliński (red.), *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi S. Stachowiakowi*, Warszawa 2008.

- Grzeszczyk W., *Postępowanie przyspieszone. Zbiór przepisów*, Warszawa 2007.
- Grzeszczyk W., *Przebieg postępowania przyspieszonego – po nowelizacji k.p.k.*, Prok. i Pr. 2007, nr 4.
- Grzeszczyk W., *Przesłanki postępowania przyspieszonego w nowej postaci*, Prok. i Pr. 2007, nr 3.
- Hanausek T., *Chuligaństwo jako potencjalny czynnik kryminogenny*, Probl. Krym. 1969, nr 77.
- Hodgson J., *French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime in France*, Oxford 2005.
- Hofmański P. (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Hofmański P., *Po co nam „nowe” postępowanie przyspieszone?*, w: K. Krajewski (red.), *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Prof. A. Gaberle*, Warszawa 2007.
- Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., *Kodeks postępowania karnego*, t. III, Warszawa 2007.
- Hudzik M., Kuczyńska H., *Glosa do postanowień SN z dnia 11 lutego 2004 r., sygn. III KK 304/03, z dnia 26 maja 2004 r., sygn. V KK 67/04, z dnia 8 grudnia 2004 r., sygn. V KK 344/04*, PS 2005, nr 3.
- Jakubowski J., *Z problematyki metodologicznej badań prawnoporównawczych*, PiP 1963, nr 7.
- Janczukowicz K., *O pojęciu „zagrożenia karą” w świetle obowiązującego prawa karnego*, NP 1990, nr 1–3.
- Jaros-Skwarczyńska J., Skwarczyński H., *Postępowanie przyspieszone jako nowy instrument w pracy organów ścigania i sądów*, EP 2007, nr 1; Mon. Praw. 2007, nr 2.
- Jeż-Ludwichowska M., Kala D., *Postępowanie przyspieszone – analiza rozwiązań ustawowych*, w: I. Nowikowski (red.), *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin 2007.
- Kabat A., *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 15 kwietnia 1986 r., sygn. VI KZP 55/85*, NP 1987, nr 1.
- Kabat A., *Glosa do uchwały SN z dnia 27 sierpnia 1972 r., VI KZP 57/71*, NP 1973, nr 6.
- Kala D., *Postępowanie przyspieszone a standardy rzetelnego procesu*, w: idem (red.), *Praworządność i jej gwarancje*, Warszawa 2009.
- Kasiński J., *Usprawnienie postępowania przyspieszonego w wyniku nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, w: J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010.
- Kaucz A., Myrna B., *Postępowanie przyspieszone i kilka uwag na tle jego stosowania*, w: L. Bogunia (red.), *Problemy prawa karnego*, t. XXV, Wrocław 2009.
- Kempara E., *Kilka uwag o chuligańskim charakterze przestępstwa przeciwko karności*, WPP 1968, nr 2.
- Kmiecik R., *Kwestia pocztytalności oskarżonego w postępowaniu przyspieszonym*, Prok. i Pr. 2017, nr 5.
- Kochanowski J., *Reakcja na drobne przestępstwa musi być szybka*, Rzeczposp. 2007, nr 63.
- Kołodziejczyk A., *Postępowanie przyspieszone (uwagi krytyczne)*, Prok. i Pr. 2008, nr 7–8.
- Komorniczak W., *Czy istnieją „pobudki chuligańskie”?*, GSiP 1970, nr 24.
- Kosonoga J., *Glosa do uchwały Izby Karnej Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2004 r., sygn. I KZP 7/04*, Prok. i Pr. 2005, nr 2.
- Kosowski J., *Pouczenie pokrzywdzonego w postępowaniu przyspieszonym*, w: D. Gil (red.), *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012.
- Kostrzewa H., *Rozważania na temat chuligaństwa*, WPP 1965, nr 2.
- Kowalska L., *Zaostrzenie odpowiedzialności karnej za przestępstwa o charakterze chuligańskim w odniesieniu do nieletnich*, NP 1968, nr 11.

- Kruszyński P., *Ocena zmian legislacyjnych w zakresie postępowania przyspieszonego*, w: G. Rejman, B.T. Bieńkowska, Z. Jędrzejewski, P. Mierzejewski (red.), *Problemy prawa i procesu karnego. Księga poświęcona pamięci prof. A. Kaftala*, Warszawa 2008.
- Kubala W., *Działanie w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błędnego powodu*, WPP 1977, nr 1.
- Kubala W., *Glosa do wyroku SN z dnia 7 maja 1974 r., Rw 236/74*, OSPiKA 1975, z. 9.
- Kubala W., *Znamie „publicznie” w ujęciu kodeksu karnego*, NP 1976, nr 3.
- Kubec Z., *Chuliągństwo w świetle wytycznych Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1966 r.*, Probl. Alk. 1966, nr 11–12.
- Kudrelek J., *Postępowanie przyspieszone na etapie czynności przesądowych*, Polic. 2008, nr 1.
- Kudrelek J., *Postępowanie przyspieszone w stadium sądowym*, Polic. 2008, nr 2.
- Kudrelek J., *Propozycje zmian w trybie przyspieszonym*, Polic. 2009, nr 3.
- Marczuk M., *Sądy 24-godzinne już latem. Wymiar sprawiedliwości. Obrońcy z urzędu*, GP 2006, nr 64.
- Mathias É., *Procédure pénale*, Bréal 2007.
- Młynarczyk Z., *Z badań nad problematyką przestępczości o charakterze chulikańskim*, Probl. Krym. 1967, nr 66.
- Momot S., Ważny A., *Postępowanie przyspieszone w praktyce*, Prok. i Pr. 2009, nr 11–12.
- Montero Aroca J., Gómez Colomer J.M., Montón Redondo A., Barona Vilar S., *Derecho jurisdiccional III. Proceso Penal*, Valencia 2004.
- Morawski J., *Chuliągństwo – anatomia pojęcia*, GSIP 1970, nr 16.
- Morawski J., *Przestępczość o charakterze chulikańskim młodocianych*, Warszawa 1975.
- Morawski J., *Przyczynki do etiologii przestępczości chulikańskiej*, Probl. Alk. 1970, nr 3.
- Nowicki K., *Postępowanie przyspieszone. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: L. Bogunia (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XXIII, Wrocław 2008.
- Nowikowski I., *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 19 lutego 1976 r. – VI KZP 29/75*, OSPiKA 1979, nr 11, poz. 34.
- Obuchowski Sz., *Postępowanie przyspieszone w świetle lipcowej nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, Pal. 2016, nr 11.
- Osiadacz Z., *Przestępstwa o charakterze chulikańskim rozpoznawane w trybie przyspieszonym*, ZP–A 1971, nr 20.
- Paluszkiewicz H., *Kilka uwag o konsensualizmie w postępowaniu przyspieszonym*, w: A. Przyborska-Klimczak i A. Tarach (red.), *Iudicium et Scientia. Księga Jubileuszowa Prof. R. Kmiecika*, Warszawa 2011.
- Paluszkiewicz H., *Sytuacja pokrzywdzonego w postępowaniu przyspieszonym*, w: D. Gil (red.), *Gwarrancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012.
- Paprzycki L.K., *Rzetelność postępowania przyspieszonego*, w: A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiewicz, P. Wiliński (red.), *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Prof. S. Stachowiakowi*, Warszawa 2008.
- Pełowski J., *Chulikański charakter czynów według naszego ustawodawstwa i niektórych krajów socjalistycznych*, ZN WSO w Szczytnie 1977, nr 4.
- Prusak F., Sarnowski L., Skibicki J., *Czynniki wyróżniające przestępstwa o charakterze chulikańskim*, Bydgoszcz 1970.
- Raczak Z., *Funkcjonowanie sądów 24-godzinnych w praktyce*, PS 2009, nr 1.

- Rogacka-Rzewnicka M., *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007.
- Rybak J., *Glosa do uchwały SN z dnia 20 maja 1992 r., sygn. I KZP 16/92*, OSP 1993, nr 9, poz. 171.
- Rybicki M., *Badania prawoporównawcze. Ich znaczenie dla rozwoju nauk prawnych i dla praktyki*, w: A. Łopatka, *Metody badania prawa*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.
- Rypiński A., *Chuliğaństwo – przestępstwo kwalifikowane*, GSiP 1969, nr 13.
- Sánchez Rodríguez J.M., *Atestado policial: algo más que denuncia*, <http://noticias.juridicas.com/conocimiento/articulos-doctrinales/4510-atestado-policial-algo-mas-que-una-denuncia/>.
- Sikora A., Nowak M., *Oskarżony w trybie przyspieszonym. Odformalizowanie trybu postępowania karnego a gwarancje procesowe jednostki*, w: D. Gil (red.), *W kierunku odformalizowania postępowania sądowego*, Lublin 2017.
- Skupiński J., *Glosa do wyroku SN z dnia 17 lipca 1978 r., Rw 252/78*, PiP 1979, z. 7.
- Sobczak K., *Tryb uproszczony i wyższe kary w jednej nowelizacji. W dyskusji nad projektem ustawy o sądach 24-godzinnych odżyje spór: szybko czy surowo*, Rzeczposp. 2006, nr 34.
- Sowiński P.K., *Szybciej, ale czy lepiej? Ograniczenie prawa oskarżonego do obrony wynikające z „odmiejscowienia” niektórych czynności procesowych w postępowaniu przyspieszonym*, w: M. Kopeć (red.), *Prawokarna ochrona imprez sportowych w związku z Euro 2012*, Lublin 2012.
- Stefański R.A., *Środki zapobiegawcze w nowym Kodeksie postępowania karnego*, Warszawa 1998.
- Szczotka A., *Postępowanie przyspieszone w procesie karnym*, w: L. Bogunia (red.), *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XXII, Wrocław 2008.
- Szerer M., *Sąd Najwyższy o chuliğaństwie*, Pal. 1965, nr 7–8.
- Szwacha J., *Chuliğański charakter przestępstwa według nowego kodeksu karnego*, NP 1970, nr 1.
- Szwacha J., *Pobudki przestępstwa o charakterze chuliğańskim*, NP 1966, nr 10.
- Szwacha J., *Pojęcie działania „publicznie” i działania „w miejscu publicznym”*, Probl. Praw. 1972, nr 9.
- Szwacha J., *Sporne problemy na tle stosowania ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostreniu odpowiedzialności karnej za chuliğaństwo*, NP 1965, nr 11.
- Światłowski A., *Historia pewnej kompromitacji. O przywróceniu trybu przyspieszonego w sprawach o przestępstwa*, w: B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski (red.), *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci Prof. Z. Hołdy*, Warszawa 2011.
- Światłowski A., *Odmiejscowienie, dwuniejscowość czy zdalność? Nowy fajerwerk w polskim procesie*, w: M. Kopeć (red.), *Prawokarna ochrona imprez sportowych w związku z Euro 2012*, Lublin 2012.
- Światłowski A.R., *Omówienie uchwały SN z dnia 20 maja 1992 r., sygn. I KZP 16/92, „Edukacja Prawna” 1994*, nr 8.
- Tokarczyk R.A., *Komparatystyka prawnicza*, Kraków–Lublin 1997.
- Tosza S., *Postępowanie przyspieszone w hiszpańskiej procedurze karnej. Wybrane zagadnienia*, CzPKiNP 2007, nr 2.
- Wierzbicki W., *Chuliğaństwo w przepisach prawa karnego materialnego i procesowego*, SI. MO 1970, nr 3.
- Wiliński P., *Postępowanie przyspieszone – tzw. sądy 24-godzinne*, w: H. Kołdecki (red.), *Kryminalistyka i nauki penalne wobec przestępczości. Księga pamiątkowa dedykowana Prof. M. Owocowi*, Poznań 2008.
- Wizelberg Z., *Kluczowe zagadnienia interpretacyjne ustawy antychuliğańskiej*, Pal. 1966, nr 2.

- Wizelberg Z., *Kryteria czynu chuligańskiego na tle orzecznictwa sądowego*, NP 1965, nr 7–8.
- Wizelberg Z., *W poszukiwaniu formuły prawnej chuligaństwa*, NP 1966, nr 2.
- Wolter W., *Glosa do uchwały 7 sędziów SN z dnia 29 marca 1976 r., sygn. VI KZP 46/75*, NP 1976, nr 9.
- Wolter W., *Glosa do uchwały SN z dnia 10 sierpnia 1972 r., U 3/72, PiP 1973, z. 2.*
- Woźniak K.M., *Pokrzywdzony występkiem chuligańskim a model postępowania przyspieszonego*, w: D. Gil (red.), *Gwarancje praw pokrzywdzonych w postępowaniach szczególnych*, Warszawa 2012.
- Wróbel W., *Tryb przyspieszony i występki chuligańskie w projekcie ustawodawczym*, Prokur. 2006, nr 3.
- Zabłocki S., *Deja vu, czyli to już było. Prawo karne; postępowanie przyspieszone pisane cyrylicą*, Rzeczposp. 2006, nr 34.
- Zgryzek K., *Prawo do obrony w postępowaniu przyspieszonym – krok wstecz*, w: K. Krajewski (red.), *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, Kraków 2007.
- Zocchetto F., *Juger vite, juger mieux? Les procédures rapides de traitement des affaires pénales, état des lieux*, <https://www.senat.fr/rap/r05-017/r05-017.html>.

POSTĘPOWANIE PRZYSPIESZONE W SPRAWACH KARNYCH NA TLE PRAWNOPORÓWNAWCZYM

Streszczenie

Artykuł poświęcony został problematyce postępowania przyspieszonego. Omówiono w nim przesłanki zastosowania tego trybu w prawie polskim i przedstawiono je na tle regulacji przyjętych w innych krajach, w tym m.in.: Niemczech, Francji, Hiszpanii, Portugalii i Belgii. Założeniami opracowania były: ocena polskich rozwiązań prawnych oraz wykazanie podstawowych różnic i podobieństw zachodzących pomiędzy poszczególnymi krajami.

Słowa kluczowe: postępowanie karne, szczególnie postępowanie, postępowanie przyspieszone, zasada szybkości postępowania, usprawnienie procesu karnego

ACCELERATED PROCEEDINGS IN CRIMINAL CASES ON A COMPARATIVE LAW

Summary

The paper covers the issue of accelerated penal procedure. It discusses conditions for application of this procedure under Polish law and presents them against the background of regulations in force in other countries, i.e. Germany, France, Spain, Portugal and Belgium. The assumption of the study was to assess Polish legal solutions and to demonstrate the basic differences and similarities between laws of each of aforesaid countries.

Key words: criminal proceedings, special proceedings, accelerated procedure, principle of expeditious proceeding, improvement of the criminal process

Cytuj jako: Kosonoga J., *Postępowanie przyspieszone w sprawach karnych na tle prawno-porównawczym*, „Ius Novum” 2022 (16) nr 2, s. 57–78. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.2.2022.13/j.kosonoga

Cite as: Kosonoga J. (2022) ‘Accelerated proceedings in criminal cases viewed from comparative law perspective’, *Ius Novum* (Vol. 16) 2, 57–78. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.2.2022.13/j.kosonoga